

ועל עצמי:

בשגרת פרטיותי החבוטה כמחנך, כמסאי וכמלחין אשר לבדד ישכון, מטרותי הן הפרחתה של שממת תרבות וערטולה ברבים של חדות בורות. מבחינתה של הציבוריות שלמענה ושלנגדה אני פועל, דא עקא: גם כשתקוותי נכזבת ועצה אובדת ממני, אינני חסר דעת".

יובל שקד.

קונצ'רטו דה קאמרה לכינור ולעשרה כלים

אלכסנדר אוריה בוסקוביץ':

א.א. בוסקוביץ' היה מן האישים הרבגוניים, הסוערים והמסעירים ביותר במוסיקה הישראלית. אישיותו הרב צדדית הטביעה חותמה על ההווה הרוחנית שלנו כמלחין, כמורה, כמבקר וכהוגה דעות. א.א. בוסקוביץ' נולד בשנת 1907 למשפחת רבנים בעיר קולו', בירת טרנסילבניה. את לימודיו המוסיקליים הגבוהים עשה בווינה ובפאריס, שם למד פסנתר אצל אלפרד קורטו וקומפוזיציה אצל פול דיוקא. התעניינותו במורשת המוסיקה היהודית החלה עוד באירופה ובשנת 1938 השלים שם את יצירתו "סוויטה של שירים יהודים עממים, אשר נקראה מאוחר יותר "שרשרת הזהב". בשנה זו הוזמן בוסקוביץ' לביצוע הבכורה של היצירה בביצועה של התזמורת הפילהרמונית הישראלית. מאז נשאר בוסקוביץ' בארץ והיה פעיל כמלחין וכמורה באקדמיה למוסיקה בתל אביב והקדיש עצמו לחינוך דור חדש של מלחינים ישראלים. שנים רבות היה בוסקוביץ' מבקר המוסיקה של עיתון ה"ארץ". בביקורותיו ובמאמריו גילה בקיאות רבה בכל תחומי המוסיקה - הישראלית הבינלאומית. יצירותיו, שמרביתן זיכו אותו בפרסים, בוצעו הן בארץ והן בחו"ל תחת שרביטם של מנצחים בינלאומיים וישראלים רבים. יצירתו של בוסקוביץ' היא ביטוי של איש הנאבק לשלב את המסורות הרוחניות והמוסיקליות של העם היהודי עם

ההישגים האוניברסליים של התקופה. כך למשל בתחילת הסגנון "הים תיכוני" ביצירותיו "סוויטה השמית" ו"קונצ'רטו לאבוב". בשנת 1960 הלחין בוסקוביץ' את יצירתו התזמורתית המרשימה "שיר המעלות", אשר זכתה אותו בפרס התזמורת הפילהרמונית הישראלית. הקנטטה "בת ישראל" זכתה בפרס הנרייטה סולד ונוגנה לראשונה בשנת 1961 בקונצרט לכבוד יובל ה-50 של התזמורת הפילהרמונית הישראלית. מאז שהלחין יצירה זו התהדק הקשר בין המוסיקה שלו לבין מקצב השפה העברית, קשר אשר תמיד עורר את דמיונו של בוסקוביץ' ויתבטא גם ביצירותיו הבאות.

אלכסנדר אוריה בוסקוביץ' נפטר בתל אביב ב' 5.11.1964 והוא בן 57 שנים. שנה לאחר מכן זכתה יצירתו "עדיים" לביצוע בכורה בפסטיבל ישראל.

על היצירה:

בשנת 1962, שנתיים לאחר שסיים את חיבור היצירה "שיר המעלות" ו"בת ישראל" הפתיע בוסקוביץ' את הציבור הישראלי עם הסאונד של הקונצ'רטו דה קאמרה. באותה התקופה בארץ היו מצלולי היצירה בלתי מוכרים ולכן גרמו לסערה בחוגי המוסיקה. יצירת הבכורה בוצעה במסגרת התכנית "ערביות מוסיקליות" בניצוחו של גארי ברתיני ובמימונה של בת-שבע דה רוטשילד. זאב שטיינברג, נגן הויולה ב"קבוצת מוסיקה נובה" השתתף בביצוע האמור. בקונצ'רטו דה קאמרה השתמש בוסקוביץ' בסטרוקטורות רתמיות הנמצאות בשפה העברית. בנוסף, בהמשך לנצחיות מחזוריות עונות השנה בטבע, בחר המלחין להשתמש בטקסט של תפילת הגשם לפי יהדות ג'רבה, הממוקמת צפונית לטוניס. ראוי להבליט, כי המדובר הוא בראש ובראשונה במבנים, כפי שהם שולטים בשפת התפילה העברית לפי אותן העדות, ולא בציטוטים ישירים או עקיפים מן הפולקלור המוסיקלי שלהן.

היצירה כתובה לכינור ולעשרה נגנים, בתוכם 3 מקישנים. ביצירה זו ניסה המלחין ליצור סינתזה בין הטכניקות הסריאליות - פוינטליסטיות לבין תבניות קצביות צורניות האופייניות לשפה העברית אשר שימשה כמקור השראה בקונצ'רטו (כפי שהתבטא ביצירותיו של בוסקוביץ' החל משנת 1960). המוסיקה של הקונצ'רטו הינה איתמטית. המרקם ארוג בתבניות צליליות המשתנות בתוך עצמן.

בוסקוביץ' הסביר כי צורת הקונצ'רטו מבוססת על הרעיון הפואטי של נצחיות הופעת מחזור עונות השנה בטבע. המוסיקה נעה ומתקדמת על ידי צירופים מתחלפים תדיר של קבוצות צלילים זעירות ואין בה פיתוח מוטיבים או נושאים במובן המקובל. ההשראה למקצב, להצללה ולמבנה בשלושת פרקי היצירה שאובה ממקורות מילוליים של המסורת היהודית, ובמיוחד מאלה אשר בדרך זו או אחרת מתייחסים לעונות השנה, ביניהם תפילת הגשם לפי המסורת הליטורגית הקולית של יהודי המזרח, ובאופן מיוחד עם זו של קהילת ז'רבה ופסוקים מ"שיר השירים".

הפרק הראשון מהווה ביטוי לחורף כפי שהוא מופיע בישראל החל מהיורה, דרך ימי הסגריר וכלה במלקוש.

בוסקוביץ' אמר: "על מנת לתאר את רגשותי בנושא הגשמים המספקים חיים לטבע, בחרתי בצורת הטוקטה הונציאנית מאת מרולו (Merullo) הטוקטה מכילה חמישה חלקים: טוקטה-ריצ'רק-טוקטה-ריצ'רק-טוקטה. פרקי הריצ'רק מהווים אינטרמצו (קטע ביניים) בין הטוקטות.

הפרק השני נקרא "שירו של ניסן", אשר מייצג את חודשי עונת האביב. הפרק מבוסס על המבנה הרתמי של שפת "שיר השירים". בעוד שבפרק הראשון והאחרון כלי ההקשה דומיננטיים, האווירה הלירית בפרק השני מבוססת ע"י סולו כינור, אשר אליו מצטרפים החליל, חליל בסול (חליל אלט), ויולה ונבל. הפרק האחרון נקרא "שירו של אלול", שמו של החודש האחרון בלוח השנה העברי, חודש קיצי.

(תודה לגב' מרים בוסקוביץ' על עזרתה).